

Ötvenhét év az egyetemen

Mezősi József 1932-ben kezdte tanulmányait a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen, s ma, 57 évvel később is minden nap bejár, immár nyugalmazott professorként. Oktatói tevékenységét díjtalan gyakornokként kezdte, s most itt díjtalanul dolgozik — többek között az ásványtani, geokémiai és közettani tanszék történetének megírásán —, mert Magyarországon élünk és a kalendárium 1989-et mutat.

Mezősi professzor tegnap volt 75 éves.

— Ez csak szerencse dolga — mondja —, nem érdem, tehát ne is csináljon túl nagy ünneplést körülöttem.

Kollégái úgy ismerik, mint pontos és szigorú embert, aki sohasem veszíti el jó kedélyét. Tapasztaltam, hogy életműve közelében, a tanszék gyűjteményében érzi igazán otthon magát, mert a csodálatos ásványok és kőzetek sokkal inkább szóra bírták, mint az újságíró kérdései.

A gyűjteményhez illeszkedő történet, hogy amikor a szegedi egyetem visszaköltözött Kolozsvárra, sokan elhagyták a tanszéket. Mezősi József maradt, mert úgy vélte, átmeneti ez az állapot. 1940-et írtak ekkor. Koch Sándor lett a szegedi ásvány-közzettani tanszék vezetője.

— 1940-ben megadatott annak lehetősége, hogy számos új dolgot megismerhessünk. Egy

Mezősi professzorrol, születésnapján

tanszék mindig igyekszik begyűjteni a begyűjtethetőt, így mi is — a földtani megismeréstől hajtva — bejártuk a visszacsatolt területeket. A nagybányai ásványfeldolgozó gyár igazgatójának gyönyörű gyűjteménye volt, segítünk a meghatározásában. Jó kapcsolatokat építettünk ki a bányászokkal, mert a szerencse mellett ez a gyűjtés másik fontos pillére. Az észak-erdélyi Gutin-hegységben geológiai térképező munkát végeztem, bejártam a sóvidéket, vezettem hallgatói kirándulásokat is.

— Ma használják odaát a térképeit?

— Biztosan nem lehet tudni, de valószínű, hiszen az ötvenes években két dolgozatom is megjelent lasiban.

— Akkoriban hány hallgató vett részt a tanulmányi kiránduláson?

— Nyolc-tíz hallgató tanult egy szakon. Akkor még messze voltunk az ötvenes évektől, amikor 120-ra is emelkedhetett egy szak létszáma.

— Úgy tudom, hogy a Délvidéken is dolgozott.

— A Délvidéken azért, mert még 1937-ben megpályáztam egy tanári állást és a magyar területek visszacsatolásakor neveztek ki, 1941-ben. Szabadkára, gimnáziumi tanárnak. De három hónap múltán Koch

Sándor visszahelyeztetett Szegedre, a tanszékére.

— Baráti viszonyban volt a professzorával?

— Igen. Ez azért lehetett így, mert egy évig mindketten facérok voltunk, reggeltől estig együtt dolgoztunk, közösen ebédeltünk, csak éjszakára váltunk el. Minden anyagot átvizsgáltunk, segédanyagokat készítettünk a hallgatóinknak.

— Annak a monográfiának, amelyet ön állított össze, a Koch Sándor Gyűjtemény képezi az alapját?

— A Magyarország ásványai, ahogy a címe is mutatja, csak a mai területen föllelhető anyagokat mutatja be. A háború alatti gyűjtés eredményei viszont itt láthatók a tanszéki közettárban. Ami a monográfiát illeti: Koch Sándor 400 oldalas munkája 1966-ban jelent meg, az általam szerkesztett és 556 oldalra bővített változat 1985-ben. Koch professzor 1983-ban halt meg, tehát a munka nagy részét folyamatosan beszélhettem meg vele.

— Professzor úr, ön olyan bensőségesen tud beszélni ezekről az ásványokról, nem érinti meg a hit például akkor, amikor dús fenyőerdő képét adja egy darabka antimonit?

— Nézze, én piarista gimnáziumban végeztem, ez meghatározta az életem.

Dlusztus Imre

„Megint egy félmegoldás”

A művelődési miniszter nemrég bejelentette, hogy az orosz nyelv a jövőben nem lesz kötelező tantárgy. Helyette más, nyugati nyelveket tanulhatnak a gyerekek. Az iskolákat a szülők azóta azzal bombázzák: melyik ez a nyelv? angol? német? francia? Az orosz nyelv tanárok pedig egyre kényelmetlenebbül érzik magukat.

A megyei tanács és a TIT két éves tanfolyamot indít, melyen az orosz szakosok egy másik idegen nyelvet sajátíthatnak el. Erre a tanfolyamra a szegedi, szakos tanárok 80 százaléka már jelentkezett is, hiszen a valamivel több mint száz orosz tanár közül csupán ötnék van angol és kettőnek német középfokú nyelvvizsgálója. Az ÁBMH átképzési alapszabály 45 személynek biztosítható a képzés költsége (egy főre 25 ezer forint jut, 19 ezer magára a tanfolyamra, 7 ezer a helyettesítés költségeire).

Megint szétrombolunk valamit, úgy, hogy helyette nem tudunk jobbat adni — mondja Dévai Kálmánné, a megye orosz nyelvi vezető szaktanácsadója. — A fáradt, agyonstrapált tanárok — javarészt nők — borzasztó nagy terhet vállalnak az átképzéssel. Először is nehéz két év alatt, heti néhány órában egy nyelvet tökéletesen elsajátítani, a tanítás metodikáját pedig szinte lehetetlen. Egyetlen könnyebbségük az, hogy van már némi jártasságuk a módszerben.

A szülők viszont joggal gondolják, hogy már szeptembertől lehet az orosz helyett más választani.

Ez nem ilyen egyszerű. Legfeljebb lépcsőzetesen lehet bevezetni az angolt, vagy más világnyelvet. Nem jöjjék az iskolaigazgatókat, akik nehezen tudják megmagyarázni a szülőknek: hogy egyik napról a másikra lehetetlen eltörölni az orosz. A választhatóság egyelőre azt jelenti, hogy a legtöbb iskolában az orosz és az orosz között lehet választani.

Hogyan választják ki a 45 átképzendőt?

Igen nehéz lesz igazságos kiválasztásuk. Egyébként őket a továbbtanulás anyagilag is érinti, hiszen hozzá kell járulniuk bizonyos összeggel a képzéshez, sikertelen vizsga esetén pedig vissza kell fizetniük a tanítástukra áldozott pénzt.

Farkas Katalin, a pedagógiai intézet vezetője, aki az előzetes megyei felmérést kezdeményezte, így érvel:

Megint félmegoldást választunk. Két éves gyorstalpalóval nem lehet nyelv tanárokat képezni. Kár, hogy a politikához kötjük ezt a változtatást is. A kampányszerű, elhamarkodott intézkedések soha sem vezetnek messzire. Ne felejtsük el, hogy szláv nyelvi környezetben élünk, arról nem is beszélve, hogy az egyre fejlődő

Mi lesz az orosszal?

kelet—nyugati gazdasági kapcsolatok miatt az orosz nyelvre a jövőben is nagy szükségünk lesz.

Bokányi Dezsőné, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola orosz tanszékének oktatója kérdésére elmondta: egyelőre nem csökkentik a keretszámot az orosz szakon. A leendő hallgatók ugyanis már idén márciusban beadták a felvételi kérelmüket, nem tudhatták, hogy fordul a világ. Jövőre nyilván kevesebben fognak jelentkezni az orosz szakra, így magától megoldódik a kérdés.

Egyébként a főiskola már

évekkel ezelőtt elkezdte az átszervezést. Az oroszot másik idegen nyelvvel párosították, így akinek a másik szakja német, angol vagy francia, annak könnyebb lesz elhelyezkedni. Azok a hallgatók, akik orosz szakon kezdtek el tanulmányait, nyilván diplomázni akarnak e nyelvből is. A szeptemberben induló nyolc új csoportból viszont ötben egy másik nyelvet is választhatnak a főiskolások.

A legfontosabb az, hogy jó nyelv tanárokat képezzenek a főiskolák és az egyetemeken, tekintet nélkül a nyelv keleti vagy nyugati voltára — mondja Bokányi Dezsőné.

P. E.

A miniszter közleménye

A művelődési miniszter közleményt adott ki az idegen nyelvek oktatásáról az alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményekben. Ebben egyedi megoldásként engedélyezi: hogy az 1989/90-es tanévtől az intézmények határozzák meg a kötelező tantárgyként oktatott választható idegen nyelveket. Választhatóan kötelező az általános iskolákban egy, a középiskolákban — az intézmény típusától függően — egy vagy két idegen nyelv oktatása.

A szabad nyelvválasztásra való áttérés feltételei a következők:

A választott idegen nyelv bevezetése az általános iskolák 4., (legfeljebb 5.) évfolyamától, szakosított tantervű oktatás esetén a 3. évfolyamtól, illetve a középiskolák 1. évfolyamtól felmenő rendszerben történhet:

A nevelési-oktatási intézménnyel munkaviszonyban álló főfoglalkozású orosz nyelv szakos pedagógusok foglalkoztatását biztosítani kell, s lehetővé kell tenni számukra újabb nyelvtanári szak megszerzését.

Nyelvoktatásra csak az a pedagógus alkalmazható, aki az adott nyelvből előírt tanári oklevéllel rendelkezik. (A választott idegen nyelvet az általános iskolában taníthatja olyan közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgáló, tanítói szakkollégiumi végzettséggel rendelkező pedagógus is, aki vállalja a nyelvtanári oklevél megszerzését. A középiskolában olyan felsőfokú nyelvvizsgálóval rendelkező nyelv szakos pedagógus is taníthat, aki vállalja, hogy a választott nyelvből is megszerzi a nyelvtanári képesítést.)

A nyelvválasztásnál — az iskola lehetőségeit figyelembe véve, a szülői munkaközösség véleményének kikérésével — a nevelőtestület dönt. A döntésnél az alap- és a középfokú

nevelési-oktatási intézményeknek célszerű kölcsönösen figyelembe venni azt, hogy körzetükben milyen idegennyelv-oktatás folyik.

A választott idegen nyelv oktatására a jelenlegi óratervben előírt órakeret használható fel. Az oktatás a középiskolákban a miniszter által kiadott nevelési-oktatási tervek alapján, az általános iskolában az úgynevezett második idegen nyelvekre érvényes tantervek adaptációjával folyhat. A választott idegen nyelv oktatásához az általános iskolában a szakosított tantervű osztályok számára engedélyezett tankönyveket, valamint a fakultatív foglalkozások foglalkozások idegen nyelvi programjait lehet igénybe venni. A középiskolákban az adott nyelvre jóváhagyott tankönyveket kell használni. A szülők beleegyezésével egyéb nyelvkönyvek is felhasználhatók.

Azokban az általános iskolákban, amelyekben jelenleg szakosított tantervű idegen nyelv-oktatás folyik, az orosz nyelv órakerete — bármelyik évfolyamon — vagy az adott idegen nyelv, vagy egy másik idegen nyelv oktatására is felhasználható. Ebben az esetben is lehetővé kell tenni az orosz nyelv választatóságát azon tanulók részére, akik ezt igénylik.

A nemzetiségi nyelvet oktató, a nemzetiségi tanítási nyelvű, valamint a kétnyelvű nemzetiségi általános iskolákban az orosz nyelv bármelyik évfolyamon fakultatív tantárgyként tanítható. A felszabaduló órakeret a nemzetiségi nyelvet oktató iskolában a nemzetiségi nyelv óraszámának növelésére, a nemzetiségi tanítási nyelvű, a kétnyelvű nemzetiségi iskolában pedig más idegen nyelv oktatására is fordítható. (MTI)

E b l a

Samu Attila színházának nincs színpada. Tere van. A színpad beékelődik a nézőtérbe, itt foglal helyet a darab egyik legfontosabb, bár egyetlen pillanatra sem mozduló, mert élettelen figurája: a bálvány, isten karikatúrája. Az ő nevében gyilkolnak és gyilkoltnak a játék során. Lesz még róla szó.

Az Ebla szerkezetileg két elvált részét a szereplők sorozatos metamorfózis kapcsolja össze. Az első rész ideje, az Ebla, egy több ezer évvel ezelőtt létezett emberi civilizáció ideje. Samu azonban még visszább megy az időben, a történet kezdete mítosz előtti, a játék tere ekkor még tiszta és majdnem üres. Öregasszony jön, arcán idióta vigyorral sikongat: „Krisztus feltámadt halottából!” Anákrónizmus? A megváltás eszméje idősebb a Megváltónál, az emberrel egyidős. A Krisztus pedig csak egy név. Itt és most meg lehetne tölteni léttel és jelentéssel. Lehetséges-e ez egy halott isten jelenlétében. Meglehet, erre ad választ a darab. Az öregasszony színes rongyokat szór szerte a színpadon. Férfipáros táncol a tér jobb oldalán. Beszélgetnek. „Van barátod?” „Ván.” „És neked?” „Nincs.” „Barátod?” „Ühüm:” Stilizált androgünök, készen a szétválásra.

Hosszú hajú, meztelen fiú sörényét fel-felkapva horkant, lábával kapar, ő a Ló. Jelenléte szabadságot és természetességet áraszt. Négyéves forma kislány jön a színre, rendezgeti az időközben szétszórta tárgyakat. Később még sokszor teszi ezt. Egy lány ugroiskolát játszik. Az öregasszony közben átváltozik, késsel kezdi üldözni a Lovat. Közben újabb tárgyak, csiga és kagylótörmelékek, bútordarabok, lepedők, vásznak vándorolnak a színpadra. Kimondhatjuk: van már történelem. Az idő mérhető, persze a

múlt felhalmozódó hordaléka amiképpen segít, úgy gátol is ebben, mert a szemét bepiszkít és ellep. És a káosz meg is éleveníedik.

Hörgő, sziszegő, olykor egymás felé maró, vonagló emberi testek kavalkádjá támad a Lóra. A Ló erre megmutatja az arcát, vagyis emberi mozdulatot tesz. Még nem az, de már szembeszáll, szelídítene a káoszt. Majd a testére lepedőt csavar, szembefordul a közönséggel és mutatja hogyan tanul beszélni. Magabaforduló, zárt állati arc, kifejezéstelen, de már gagyog, lassan-lassan szavakat formál. Végül megszólalnak az első mondatok: „A bűn a gondolatban él. A bűnt meg kell büntetni...”

Ezek a mondatok már átvezetnek a darab második, némi képpen cselekményesebb felébe. A történet tere és ideje konkretizálódik. A színhely Párizs, a forradalom éveit vagyunk. Danton és Robespierre összeütközését, a király perét láthatjuk, többek között. A Lovat ábrázoló figura lesz Robespierre, korlátozott és buta barom, aki csak a magát hajtja, miközben ölni akar az erény nevében, s láthatólag igen ellenszenves teremtménynek: a rendezőnek is. Ezért ábrázolja egyszerűbbnek a kelleténél. Danton intelligens világfi, nem kevés perverz színezettel. Emberibb, bár neki sem hihetünk. Lajos jól megformált. Finom és sápadt figura. S hogy áldozat lesz, akár Danton, nem keveset ír a javára a megformálás gesztusában.

Samu színházában még sincsenek emberek, személyiségek vagy jellemek. A színészek dekorációk, bábuk, maszkok a semmi előtt. Festékek egy falon, amit nevezhetünk történelmi kivonatnak. A szereplők egy halott isten nevében beszélnek. Meglehet, őt (is) játszák el. Esélyük sincs életre kelni.

Amikor minden megtörtént, a színészek játsszani kezdenek. Frizbi kerül elő, amit először csak egymásnak, majd a közönségnek is dobálnak. A játék pedig, ha elég önfeledt, paradicsomi állapot. Vagyis kezdődhetne minden előről. Csak hogy a nézők elveszik a dobóköröngöt. Nem dobják vissza. A színész tanácstalan, majd ránt egyet a vállán. Keresek másikat, mutatja a mozdulat. Ez azonban már nem az igazi. Nem veszi észre, pedig megtörtént az első bűn. A közönség kifelé indul.

*

Az Ebla című előadást a 8.15-ös alkotócsoport színházában láthattuk. Színhely: auditorium maximum, időpont: 1989. június 14-e. Rendezte: Samu Attila.

Darvasi László

„A Föld a mi cellánk, s falai addig állnak, amíg figyelembe vesszük a rájuk ható gravitációs törvényt, a falakra festett képek addig szolgálnak gyönyörűségünknek, amíg elfogadjuk a falak természetét. Mert ha szándékunkban állna kitörni valamelyik oldalon, abban biztosak lehetünk, hogy a legveszélytelenebbnek tűnő gerenda pontosan ránk les hatalmas súlyával.”

Ezekre a gondolatokra véletlenül bukkantam egyik cédulámon, éppen akkor, amikor az új vadászati törvénytervezet tanulmányoztam. A lényeg: aki 200 hektárnál nagyobb földterületet birtokol, szabadon rendelkezhet a földjén élő, vagy azon áthaladó vadállománnyal. Pontosabban: azt az állatot lövi le a földjén, amelyiket akarja.

Próbálok rájönni a törvény fogalmazójának jobbító szándékára, de ha belegondolok a következményekbe...

Vadászat utolsó vérig

Kezdjük a pozitívumokkal. A földtulajdonos mindenképpen jól jár, hiszen asztalára természet-adta, vagyis ingyenes vadás ételek kerülhetnek. Am hogy maga is vadnyésztesbe kezd, merő ábránd; talán százból egy és fél ha akad ilyen ember. És ezzel kifűti a törvény jobbító szándéka.

Nézzük, mi kerül a mérleg másik serpenyőjébe. A jól ismert tény, hogy a Földön működik egy táplálkozási lánc. Leegyszerűsítve: a növények a földből és a napfényből nyert életüket, a növényeken a növényevő állatok élnek, a növényevőket a ragadozók kebelezik be, és láncolatunk végén az ember, ki mindhárom fajta táplálékért egyaránt rajong. (Néha persze egy-egy ragadozó elfogyaszt óvatlan vadászokat, de ez a kivétel csak erősíti a szabályt.)

Akkor most próbáljuk meg elképzelni, hogy mi történik hazánk területén a vadállománnyal, ha szabadjára lesz engedve a pufogatási kedv. (Ha puskával nem is tud mindenki banni, hurkot minden rátermett férfi tud készíteni.) Érzésem szerint nemhogy szakadozni kezd majd a láncolat, hanem a legmeszebbmenőnkig felfokozott vadászati intenzitás állatfajokat fog elpusztítani. Hogyan gondolkodik a földtulajdonos? „Miért ne lőném le, ha törvényadta jogom van rá?” Hogyan gondolkodik egy hivatásos vadász (persze csak az, aki ezek után nem mond le a fegyverengedélyéről is?) „Ha én nem lővöm le, akkor más! Inkább az enyém legyen a trófea.” (Arról nem is beszélve, hogy a vadászatnak az emberi élet megővására vonatkozó törvényei is vannak és nem

hiszem, hogy ezzel olyan sokan tisztában lennének.)

A mérleg másik serpenyőjébe tehát vaddállományunk léteének veszélyeztetése kerül. És ha nem a hasunkkal gondolkodunk, akkor nem találhatunk kellő megfontoltságot ebben a törvényben, amely — szerencsére — még csak előkészítési állapotában van. Talán csak akkor láthatnánk némi józanságot a törvényhozó gondolkodásában, ha kertiünk pazar virágaira léptenyomon özeik támadnának, vagy ha csintalan nyulak vetnék magukat repaföldjeinkre, netán az esti könnyű légáramban szarvasok agancsai tépnék le az ablakon kilibbent függőnyt. De ez a veszély távolról sem fenyeget.

Bánffy György színművész, országgyűlési képviselő hasonló érveléssel a törvény elvetését javasolta.

Maradék nyulak! Egyelőre ne reszketsek!

Podmaniczky Szilárd